

Standpunt “interne staatshervorming” Westhoekoverleg en RESOC Westhoek

Redactie: Dieter Hoet, Coördinator Westhoekoverleg.

Het Groenboek is een werkdocument met een aantal correcte analyses van bestuurlijke problemen in Vlaanderen. Wat betreft de voorgestelde oplossingen, hebben het Westhoekoverleg en RESOC Westhoek de indruk dat er voorbij wordt gegaan aan bestaande oplossingen. De beide instanties pleiten voor het versterken en beter ondersteunen van die oplossingen die van onderuit zijn gegroeid.

Het Westhoekoverleg en het RESOC Westhoek wensen een drietal bemerkingen te formuleren t.a.v. de fundamentele opties die worden genomen in het Groenboek.

- 1/ *Ondanks de verkokering op Vlaams bestuursniveau, is men er in de Westhoek de afgelopen decennia in geslaagd om **geïntegreerd samen te werken op Westhoekniveau**. De Westhoek hoopt dat de interne staatshervorming opportuniteiten zal bieden om deze werkwijze verder te ontwikkelen.*
- 2/ *Besturen in een plattelandscontext stelt bijzondere uitdagingen. In de Westhoek hebben **de achttien gemeenten en de provincie** deze uitdagingen de afgelopen decennia het hoofd geboden door een **bundeling van krachten via de streekwerking** en een goede **bilaterale samenwerking** met het provinciale niveau. Ook hier hoopt de Westhoek dat de interne staatshervorming verdere opportuniteiten zal bieden om deze bestuurskrachtproblemen nog beter het hoofd te bieden.*
- 3/ *Het is onbegrijpelijk en het getuigt zelfs van onbegrip bij de Vlaamse overheid dat er in het groenboek zo goed als geen enkele verwijzing terug te vinden is naar **de specifieke context van het “platteland”**, terwijl deze verwijzingen er wel zijn voor de specifieke context van de grote steden. De Westhoek hoopt met dit standpunt de Vlaamse overheid er van te overtuigen dat besturen op het platteland een specifieke uitdaging is, die een aanpak op maat verdient. Er wonen minstens evenveel Vlamingen op het platteland als in de grote steden.*

Hieronder worden deze drie onderdelen verder toegelicht.

1. Integratie en samenwerking op streekniveau: gebiedswerking en regioscreening

Er wordt terecht verwezen naar een vorm van “**verrommeling**” op het intermediaire niveau. Een wirwar aan structuren zorgt er o.m. ten gevolge van het decreet intergemeentelijke samenwerking voor dat er een gebrek is aan “transparantie”. Het was evenwel de ambitie van de decreetgever om met het decreet intergemeentelijke samenwerking deze “transparantie” en “controle” te vergroten. Dit decreet diende m.a.w. de besluitvorming op het intermediaire niveau te verbeteren. De decreetgever is hier dus niet volledig in geslaagd. Er dient bijgevolg een objectieve analyse te worden gemaakt waarom dit het geval is.

Verderop in het Groenboek wordt er terecht verwezen naar het probleem van de “verkokering”. Deze “**verkokering**” wordt in de hand gewerkt door o.m. het decreet intergemeentelijke samenwerking en de recente bestuurlijke hervormingen op Vlaams niveau onder de noemer “beter bestuurlijk beleid”. Bij het maken van dit decreet en het doorvoeren van de hervorming werd een bepaalde mate van “verkokering” als positief beschouwd voor de uitvoering van democratische controle en het verhogen van de transparantie.

Ondanks deze bestuurlijke verrommeling en verkokering is men er in de Westhoek steeds naar blijven streven om intergemeentelijke samenwerking zoveel als mogelijk te bundelen op het niveau van de streek. Dit was al die tijd mogelijk dankzij de belangrijke inzet op basis van financiële inbreng en personeelsinzet van de provincie West-Vlaanderen in gebiedsgericht werken in de Westhoek als streek. Dankzij de inspanningen van de provincie via gebiedsgerichte werking enerzijds en de inspanningen van de gemeenten via het Westhoekoverleg anderzijds, werd een streekwerking uitgebouwd die een belangrijk kader van integratie en visievorming op streekniveau biedt.

2. Gebiedsgericht werken biedt oplossingen inzake bestuurskracht

Bestuurskracht wordt in het Groenboek direct gelinkt aan “complexiteit” van beleid. Er wordt gesteld dat gemeenten met een “gebrek aan capaciteit” minder goed kunnen omgaan met deze “complexiteit”. Dit is uiteraard een terechte, maar tegelijk een zeer partiële analyse. Het probleem van bestuurskracht heeft ook te maken met bv. “schaal van een gemeente”. Zowel een **te kleine** schaal als een **te grote** schaal kunnen bestuurskrachtproblemen genereren. We verwijzen naar het bestaande debat omtrent de werking van de districtsraden in Antwerpen en het debat in Nederland (zie o.m. Allers M.A. over de meerkost van grotere gemeenten) over de optimale schaal van een gemeentebestuur in het kader van de efficiëntie van de werking (meer managementlagen etc.). **De optimale schaal van een gemeente hangt af van de omgeving van het lokale bestuur.** Deze omgeving heeft vele facetten: inwonersaantal, fiscale draagkracht, landelijkheid, ... Het is in functie van deze omgeving dat moet worden bepaald welke schaal wenselijk is. Het spreekt voor zich dat een lokaal bestuur in een plattelandsregio een andere omgeving heeft dan een gemeente in een stadsregio.

Een andere belangrijke component van het bestuurskrachtprobleem heeft te maken met het verwerven van middelen om **gekwalficeerde mensen** in te zetten. Of het nu via uitbesteding of inzet van eigen mensen gaat, doet er niet toe. Het gaat er om de juiste expertises, op de juiste manier, en op het juiste ogenblik in te zetten.

Door de gebiedsgerichte werking van de provincie West-Vlaanderen, en de ontwikkeling van streekwerking gedragen door zowel provincie als gemeenten in de Westhoek, is de regio er in geslaagd een oplossing aan te reiken voor o.a. de bestuurskrachtproblemen die zich in de regio stellen. Mocht Vlaanderen als derde bestuursniveau mee ondersteuning bieden aan die streekwerking, dan zal de slagkracht van dit werken op streekniveau nog in grote mate toenemen.

3. Plattelandsregio's en pattelandsgemeenten verdienen speciale aandacht.

Vlaanderen wordt gekenmerkt door een zeer breed spectrum aan types lokale besturen. Dit wordt in het Groenboek benadrukt doordat er op verschillende plaatsen bijzondere aandacht wordt besteed aan de speciale positie van grote steden in Vlaanderen. Helaas stellen we vast dat er enkel naar dit type lokale besturen bijzondere aandacht uitgaat in het Groenboek. Er wordt zo goed als nergens verwezen naar plattelandsgemeenten. Het spreekt voor zich dat **verschillende types van lokale besturen**, op basis van een **verschillende benadering**

moeten worden hervormd.

De waarde van plattelandsregio's in een sterk verstedelijkt Vlaanderen kan moeilijk worden overschat. Het is van groot belang dat er een **bestuurlijk beleid op maat van die plattelandsregio's** en hun lokale besturen wordt ontwikkeld. Dit beleid mag geen "afkooksel" zijn van het bestuurlijk beleid gericht op de grote steden. Belangrijke maatschappelijke evoluties inzake landbouw, recreatie, toerisme, cultuurhistorie zijn net in die plattelandsregio's terug te vinden. Ook de actoren die actief zijn in plattelandsregio's zijn in sterke mate verschillend van die in een stadsregionaal verhaal. (cf. 4de al. pag. 22 Groenboek)

Onder 2.1.1 in het Groenboek wordt er enkel verwezen naar het voorbeeld van de stad/rand herverdelingsproblematiek als voorbeeld van **een zinvolle fusie**. Deze situatie is in sterke mate verschillend van die in een plattelandsregio, waar een groep van min of meer gelijkaardige gemeenten het lokale bestuur waarnemen. In een dergelijke situatie is het veel moeilijker om nettowinsten te voorspellen bij het uitvoeren van fusieoperaties. Het instrument van de fusie heeft dus een heel andere draagwijdte in een stadsregio t.o.v. een plattelandsregio.

Het **dienstverleningsvraagstuk** vergt in plattelandsregio's in Vlaanderen een bijzondere aanpak. Wenst men in die regio's een kwalitatieve publieke dienstverlening in stand te houden en verder te ontwikkelen, dan is een aanpak op maat nodig voor die regio's die buiten het bereik van de stadsregio's vallen. Deze regio's kunnen omwille van hun uitgestrektheid en specifieke landelijke karakter niet zomaar worden toegewezen aan één of meerdere stadsregio's. Dit zou te veel de **kwaliteit van die publieke dienstverlening** onderuit halen. De uitdagingen die het hoofd moeten worden geboden in deze regio's zijn dermate specifiek dat **eigen bestuursvormen** dienen te worden ontwikkeld met respect voor wat er bottom up reeds is gecreëerd. (cf. Groenboek, p.28, stadsregionale ontwikkeling)

Ook plattelandsregio's hebben nood aan permanente samenwerking en uitwisseling met aangrenzende of vergelijkbare plattelandsregio's in een internationale context. Dit is van het grootste belang voor de beleidsvernieuwing. Deze **internationale samenwerking** mag niet louter afhankelijk zijn van ad hoc subsidievormen. In het Groenboek wordt dit enkel m.b.t. het stedenbeleid aangehaald.

In het Groenboek (pag. 45) wordt er een overzicht gemaakt van relevante passages uit het **regeerakkoord** die betrekking hebben op de hervorming van de lokale besturen in Vlaanderen. Tot onze grote verbazing werd er niet verwezen naar de passages die betrekking hebben op **plattelandsgemeenten!**?

In het kader van de interne staatshervorming worden voornamelijk de **"persoonsgebonden bevoegdheden" van de provincies** in het vizier genomen. De relevantie van het onderscheid persoonsgebonden en grondgebonden is voor het Westhoekoverleg en RESOC Westhoek volledig onduidelijk. Bovendien stellen burgemeesters van plattelandsgemeenten vast dat ze bijzonder belangrijke ondersteuning ontvangen uit provincies inzake persoonsgebonden materies zoals gezondheid, cultuur, onderwijs, erediens, ... Indien deze materies de provincies worden ontnomen, dan zal dit in de eerste plaats minder broodnodige ondersteuning betekenen voor plattelandsgemeenten.

VVSG wijst reeds lange tijd op de **jacobijsse houding** van Vlaanderen t.a.v. lokale besturen. Het Westhoekoverleg en RESOC Westhoek sluiten zich hier volledig bij aan. Deze jacobijsse houding blijkt onder meer uit de verschillende vormen van sluipende besluitvorming waarmee lokale besturen de afgelopen jaren zijn geconfronteerd. Een goed voorbeeld hiervan is het proces richting samensmelting van gemeente en ocmw. Dit proces wordt de facto opgelegd door Vlaanderen zonder dat er een breed debat is gevoerd met de lokale besturen. Voor

Vlaamse plattelandsgemeenten nemen provincies de belangrijke rol op zich van buffer t.o.v. deze jacobijnse houding.

De provincies in Vlaanderen, en de provincie West-Vlaanderen in het bijzonder, heeft zich de afgelopen jaren opgeworpen als pleitbezorger voor specifieke aandacht voor plattelandsproblematieken en de ontwikkeling van een plattelandsbeleid. De provincies namen bovendien belangrijke taken op zich om de positie van plattelandsgemeenten te versterken. De Westhoek hoopt dat voorliggende hervormingsvoorstellen de opportuniteit bieden om de bestuurlijke organisatie op het platteland in Vlaanderen verder te versterken.

4. Besluit

Sinds de jaren negentig van de vorige eeuw zoeken de gemeenten van de Westhoek oplossingen voor hun problemen inzake bestuurlijke verrommeling, beperkte bestuurskracht en plattelandsproblematieken, in een nauwe samenwerking op streekniveau met de provinciale gebiedsgerichte werking. Deze samenwerking steunde telkens op zeer beperkte en ad hoc verworven middelen (i.c. Europese middelen). Het Westhoekoverleg en RESOC Westhoek pleiten er voor dat deze oplossingen van onderuit gegroeid mede ondersteund worden door Vlaanderen. Deze extra ondersteuning moet er toe leiden dat de o.m. in het Groenboek gestelde problemen beter kunnen worden bestreden.

Guido Decorte
Voorzitter RESOC Westhoek

Bernard Heens
Voorzitter Westhoekoverleg